

FÄLTBESTÄMNING AV DVÄRGLÄRKOR

OCH GENOMGÅNG AV DE SVENSKA FYNDEN

Dvärglärka har i Sverige delats upp i tre arter efter ett beslut från Taxonomikommittén i början av 2022. Här följer en artikel från Raritetskommittén om hur man skiljer de tre arterna åt utifrån dagens kunskap. Dessutom görs en genomgång av de fyra svenska fynden.

TEXT Niklas Andersson, för Raritetskommittén

Nya studier har visat att dvärglärka består av minst tre olika arter (Alström m.fl. 2021). Förutom genetiska och morfologiska skillnader rör det sig även om skillnader i form av habitatval, utbredningsområde, läten och mått. BirdLife Sveriges Taxonomikommitté (Tk) accepterade de tre arterna och gav dem namnen medelhavslärka *Alaudala rufescens*, turkestanlärka *Alaudala heinei* och sidenväglärka *Alaudala cheleensis*. De förekommer i sin tur med en rad underarter. Sandlärka *Alaudala raytal* kvarstår som art (Jirle m.fl. 2022) men tas inte upp här eftersom arten rimligen inte är en tänkbar vagrant till Nordeuropa. Ursprungligen ingick ”dvärg” i artnamnen för att förtydliga släktskapet, men det har nu tagits bort, vilket kommer att framgå i nästa rapport från Tk.

BirdLife Sveriges Raritetskommitté (Rk) redogör i den här artikeln för hur man skiljer de tre arterna åt utifrån dagens kunskap. Artikeln är baserad på befintlig litteratur, artiklar, egna resor och en genomgång av det bildmaterial som finns att tillgå i öppna databaser, till exempel i *Naturalist.org* och *ebird.org*. Läten har även studerats på *xeno-canto.org*.

Fokus för den här artikeln har varit att studera arterna ur ett fältbestämningsmässigt perspektiv, utifrån dagens kunskap. Det ska dock inte stickas under stol med att detta är ett mycket svårt artkomplex med dräktkaraktärer som inte alltid är lätta att notera i fält. Artbestämning utanför utbredningsområdet måste göras med försiktigt iakttagande av flertalet karaktärer. Förhoppningen

är att denna artikel ändå ska inspirera och visa att det är möjligt att bestämma de tre arterna om förhållandena är goda, med beaktande av att vissa individer kan vara svårare och i vissa fall bör lämnas obestämde.

På kommande sidor presenteras och jämförs karaktärer mellan de tre arterna.

MEDELHAVSLÄRKA ALAUDALA RUFESCENS förekommer med tre underarter, *rufescens* (Kanarieöarna), *apetzii* (södra Iberiska halvön) och *minor* (Nordafrika, södra Turkiet ned mot Irak och Sinaihalvön) enligt Jirle m.fl. (2022). Medelhavslärka känns igen främst genom sin ringa storlek och mer uttalade streckning såväl ovan som under, detta skiljer den gentemot de två östligare arterna. Underarten *minor* är jämförelsevis mot *apetzii* och *rufescens* något ljusare ovan och mer diskret streckad.

Turkestanlärka *Alaudala heinei* är den art som är mest trolig att dyka upp i Nordeuropa och förekommer med tre underarter. Underarterna är *heinei* (östra Turkiet, Ukraina, vidare till östra Kazakstan och södra Mongoliet), *aharonii* (centrala Turkiet) och *persica* (södra Irak, Iran och Afghanistan) enligt Jirle m.fl. (2022). Turkestanlärka är större än medelhavslärka, har kraftigare näbb och är mindre streckad. Då *persica* sannolikt inte är en tänkbar vagrant i NV Europa, liksom svårigheten att hitta bilder på underarten på internet, är denna underart inte vidare behandlad i artikeln. Skillnaderna mellan *heinei* och *aharonii* är små, den senare har dock en något kraftigare näbb med djupare näbbas och är

Medelhavslärka *Alaudala rufescens apetzii*. Zaragoza, Spanien, 14 april 2023.

något ljusare grå ovan med mindre uttalad streckning (Alström m.fl. 2021).

Sidenväglärka *Alaudala cheleensis* förekommer i fyra underarter – *cheleensis* (centrala och östra Mongoliet till norra centrala Kina), *tuvinica* (nordvästra Mongoliet och södra Sibirien), *leucophaea* (Turkmenistan, Uzbekistan och södra Kazakstan österut till Ferganadalen) och *seebohmi* (västra Kina till Qaidamsänkan och sydvästra Mongoliet) enligt Jirle m.fl. (2022). Inom arten sidenväglärka finns två tydliga klader; *cheleensis* och *tuvinica* respektive *leucophaea* och *seebohmi* (Alström m.fl. 2021). Sidenväglärka är generellt något ljusare och gråare än turkestanlärka. Formen *leucophaea* är rätt dåligt känd i dagsläget och sannolikt har den minskat de senaste årtiondena på grund av habitatförlust (Shirihai & Svensson, 2018). Enbart ett par ”säkra” individer har hittats i det genomgångna bildmaterialet.

ATT SKILJA DE tre dvärglärkorna från såväl korttållärka som sånglärka kan för många vara ett nog

Turkestanlärka *Alaudala heinei*. Abu Dhabi, Förenade Arabemiraten, 27 dec 2019. Lagg här märke till de närmast svarta stjärtpennorna. Medelhavs- och turkestanlärka har i genomsnitt mörkare stjärtpennor än sidenväglärka (Alström m.fl. 2021). Lagg också märke till den yttersta stjärtpennan, T6 – den svarta teckningen längs innerfanet är som oftast dold bakom T5 och är många gånger en svåränvänd fältkaraktär. Vidare syns här också tre tydliga handpennespetsar, HP5 ligger ungefär mitt mellan HP4 och HP6, vilket är typiskt för denna art. Därtill syns även att topparna på större täckarna går i ljusbeige, ett tydligt ögonbrynsstreck med ljus tygel och en kraftig näbb.

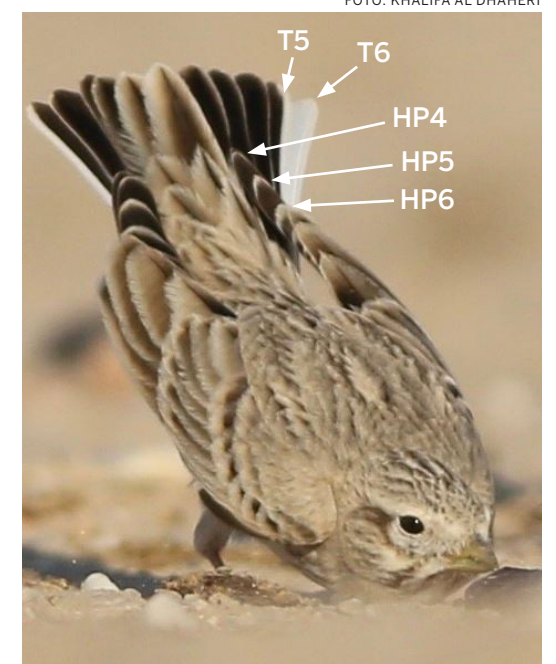

FOTO: KHALIFA AL DHAHERI

så svårt fältbestämningsproblem. Därför tas en kortfattad genomgång av viktiga karaktärsskillnader med här.

Korttålrörka är ungefär jämnstor med dvärglörkorna. Generellt uppvisar arten ett ostreckat bröst och hos många individer en tydlig mörk fläck ovanför vingknogen. Vidare har arten längre tertialer och uppvisar i regel ingen handpenneprojektion (beakta dock slitage och eventuell tappad tertial). Näbben är generellt längre och inte lika knubbig. Dessutom har korttålrörka en mer kontrastrik huvudteckning, med ett tydligare ögonbrynsstreck och därtill ett mörkare ögonstreck bakom ögat.

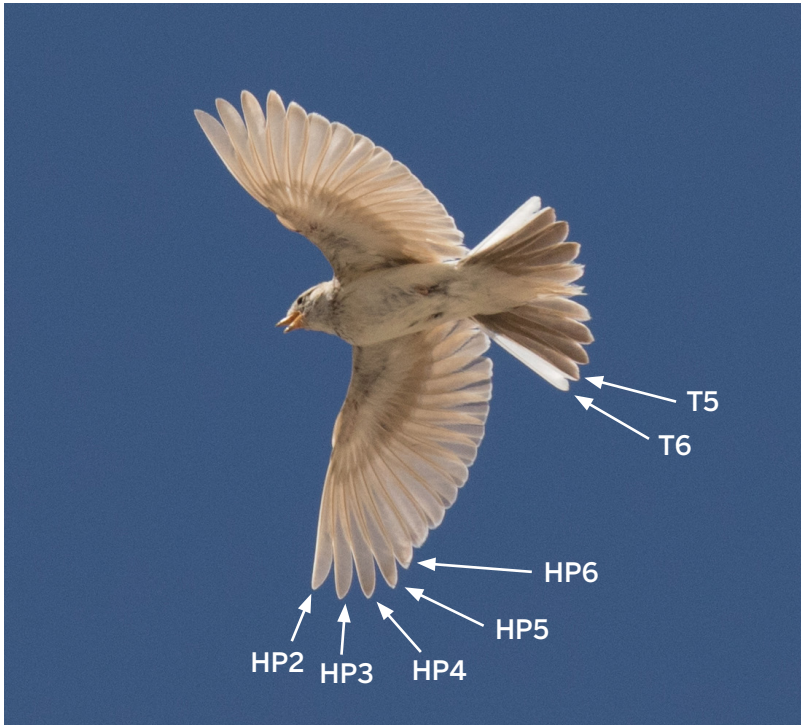
Sånglörka är en större art, med en längre och smalare näbb. Generellt är ovansidan mer kontrastrik och uppvisar ofta en mer intensiv streckning över bröstsidorna, med bredare streck. Stjärten är också längre och bakklon likaså. Sånglörka uppvisar även en ljus vingbakkant som inte finns hos dvärglörkorna, beakta dock slitage som kan leda till att en sånglörka kan sakna ljus vingbakkant. Locklätet är också väl skilt. En bra och djupare genomgång i detta ämne finns publicerad av Alström, Mild & Zetterström (1991).

RUGGNINGEN HOS DVÄRGLÖRKORNA sker komplett en gång per år och är likartad mellan de tre arterna. Adulta fåglar ruggar sommarkomplett efter avslutad häckning och juvenila fåglar ruggar komplett postjuvenilt under sensommar eller tidig höst. Under hösten lär samtliga fåglar ha genomfört den kompletta ruggningen och bör därmed vara i fräsch dräkt (Cramp, 1988). Under försommaren torde de flesta fåglarna vara ordentligt slitna i fjäderdräkten. Följaktligen påverkar detta också streckning och färgsättning, vanligt är också att ryggteckningen blir mer framträdande hos framför allt medelhavs- och turkestanlörka.

SOM INITIALT PÅTALAS i denna artikel är detta ett svårt artkomplex, och individer utanför häckningsområdena bör därför bestämmas med försiktighet. Då en viss individuell variation förekommer hos alla de tre arterna, måste även det beaktas. En sammanvägning av flertalet karaktärer behöver därför göras för att med trygghet artbestämma felflugna individer i nordvästra Europa – även om det med största sannolikhet är turkestanlörka av underarten *heinei* som dyker upp i norra Europa.

De viktigaste fältkaraktärerna att ge akt på är vingformeln, T6 (den yttersta stjärtpennans teckning) och locklätet. Andra viktiga karaktärer att notera är storlek, bröstteckning, ögonbrynsstreck, näbbform, färgsättning, färgen på större täckarnas fjädertoppar och när- eller frånvaro av streckning över örontäckarna och strupsidesstreck. **4**

FOTO: NIKLAS ANDERSSON

Sidenväglörka *Alauda cheleensis*. Achit Nuur, Mongoliet, 14 juni 2017. Sidenväglörka har en lång femte handpenna (HP5), och upplevs därför vara något mer rundvingad än turkestanlörka. På sittande fåglar illustreras detta genom att handpennespetsen på HP5 ligger närmare HP4 än HP6.

FOTO: STEFAN HEIMDAHL

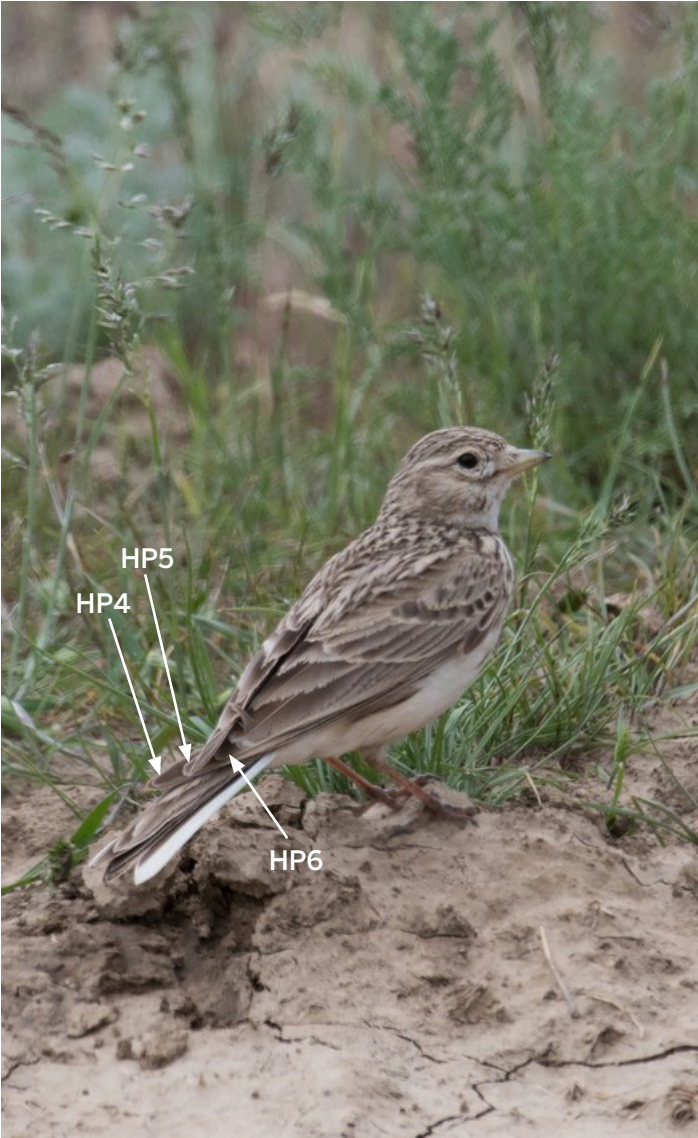
FOTO: LARS GÖRAN BOSTRÖM

Sånglörka, *Alauda arvensis*. Degernäs, Västerbotten, 25 mars 2021. Sånglörka har en längre och smalare näbb. Ovansidan är mer kontrastrik och bröstsidorna är intensivt streckade.

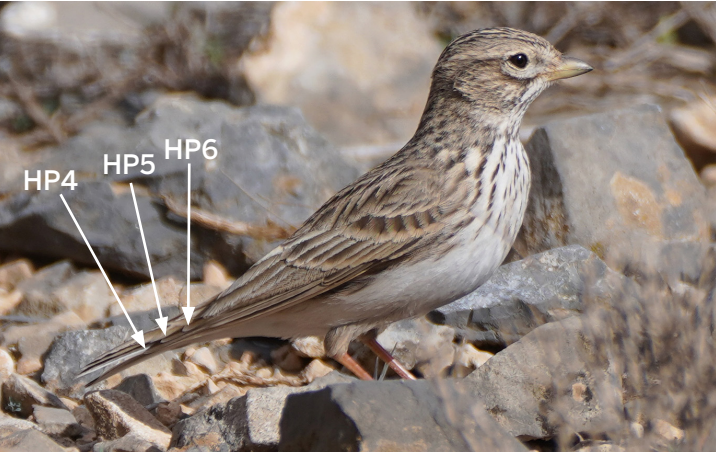
Karaktärer	Medelhavslörka	Turkestanlörka	Sidenväglörka
Storlek	Längd 13–14,5 cm. Mindre och näpnare än de två östligare arterna, med kortare näbb, vinge och stjärt. Underarten <i>minor</i> är generellt något större än <i>apetzii</i> och <i>rufescens</i> .	Längd 15–17 cm. Större, med kraftigare näbb, längre vinge och längre stjärt än medelhavslörka.	Som turkestanlörka, 15–17 cm.
Flyttbeteende	Huvudsakligen stannfågel inom utbredningsområdet. Underarten <i>minor</i> beskrivs dock som nomadisk, och verkar kunna göra vissa rörelser.	Kort- till medeldistansflyttare. Flyttvägar och övervintringsområden tycks i dagsläget inte vara helt kända hos de två östligare arterna.	Kladen <i>cheleensis/tuvinica</i> förefaller vara kort- till medeldistansflyttare och kladen <i>leucophaea/seebohmi</i> stannfågel eller kortflyttare.
Färgsättning	Gråbrun till varmt gråbrun ovan. Underarten <i>minor</i> är dock ljusare gråbrun till sandfärgad. Vit under.	Gråbrun till ljus gråbrun ovan. Populationen just sydväst om Kaspiska havet något varmare gråbrun. Vit under. Har också aningen mörkare ving- och stjärtpennor än sidenväglörka.	Ljust gråbrun ovan, vit under. Genomgående ett något ljusare intryck. Underarten <i>leucophaea</i> ytterligare ett snäpp ljusare. Dessutom aningen ljusare ving- och stjärtpennor än medelhavs- och turkestanlörka.
Näbb	Generellt kortare och smalare än de två östligare arterna, vissa individer har dock en något större och bulligare näbb.	Större och mer långnäbbad än medelhavslörka och har i genomsnitt kraftigare näbb än sidenväglörka. Underarterna <i>aharonii</i> och <i>persica</i> är mer grovnäbbade än <i>heinei</i> , med framför allt djupare näbbas hos <i>aharonii</i> .	Något större och mer långnäbbad än medelhavslörka, men har jämfört med turkestanlörka en något kortare och klenare näbb.
Huvudteckning	Underarterna <i>rufescens</i> och <i>apetzii</i> uppvisar vanligtvis tydligt streckad hjässa och örontäckare samt ett mer eller mindre tydligt strupsidesstreck. Underarten <i>minor</i> mer diskret finstreckad. Örontäckare inte sällan med rostbrun anstrykning. Ögonbrynsstrecket oftast ljusbeige, smalare och mindre uttalat än hos de östligare arterna.	Måttligt finstreckad hjässa på ljusbeige till gråbrun botten. Tydligt vitaktigt till ljusbeige ögonbrynsstreck med vit tygel. Örontäckarna vanligtvis ljusa och otecknade. Obefintligt eller ibland ett svagt strupsidesstreck.	Måttligt finstreckad hjässa på ljusbeige till sandfärgad botten. Tydligt vitaktigt till ljusbeige ögonbrynsstreck med vit tygel. Örontäckarna vanligtvis ljusa och otecknade. Oftast obefintligt strupsidesstreck.
Bröstteckning	Underarterna <i>apetzii</i> och <i>rufescens</i> är de som uppvisar tydligast streckning bland dvärglörkorna. De är vanligtvis tydligt svartstreckade, jämnt fördelat över bröstet, på ljusbrun botten. Underarten <i>minor</i> är mer diffust finstreckad på ljusbeige botten, med tydligast streckning över bröstsidorna.	Streckningen är mer sparsam och mer finstreckad än hos den västliga arten. Streckningen är ofta tydligast över bröstsidorna på ljusbeige botten. Skillnaderna mellan turkestan- och sidenväglörka är dock försumbara.	De östliga fåglarna är rätt likartat tecknade över bröstet, med relativt tydlig, men fin streckning på ljusbeige botten. Streckningen är ofta tydligast på bröstsidorna, och kan särskilt hos underarten <i>cheleensis</i> bilda en väl synlig ansamling av streck ovanför vingknogen, vilket ibland också ses hos turkestanlörka.
Streckning ovansida	Rätt grovstreckad ovan hos såväl <i>apetzii</i> som <i>rufescens</i> . <i>Minor</i> uppvisar en vagare och finare streckning.	Underarterna <i>heinei</i> och <i>aharonii</i> tydligt streckade ovan, <i>persica</i> möjligen mer finstreckad.	Mer eller mindre tydligt finstreckad ovan.
Större täckare, färgsättning på fjädertopp	Beige till beigevit.	Beige till ljus beigevit.	Vitaktig till ljus beigevit.
Yttersta stjärtpennans teckning (T6)	Begränsat med vitt på T6. Den svarta teckningen parallellt längs innerfanet slutar just innan fjädertoppen hos såväl <i>rufescens</i> som <i>apetzii</i> . Underarten <i>minor</i> uppvisar generellt mer vitt på T6, och det svarta ebbar ut i styrka en bit från toppen.	Begränsat med vitt på T6. Den svarta teckningen parallellt längs innerfanet slutar strax innanför toppen på fjädern. Beakta dock viss individuell variation.	Mycket vitt på T6. Den svarta teckningen parallellt längs innerfanet ebbar ut i styrka och slutar en bra bit från toppen på fjädern.
Vingformel	Upplevs något mer rundvingad än turkestanlörka. På hopfälld vinge syns handpennespetsarna med femte handpennan (HP5) avståndsmässigt mitt mellan HP4 och HP6, men ibland är HP5 lite närmare HP4 (närmare vingspetsen).	Har något kortare HP5 än sidenväglörkorna. På hopfälld vinge illustreras detta genom mer jämna avstånd mellan HP-spetsarna (HP4–6) än sidenväglörka. <i>Heinei</i> och <i>persica</i> har vanligtvis ingen ytterfansinskränkning på HP5.	Har något längre HP5 än medelhavs- och turkestanlörka, och därför en något rundare vinge. Handpennespetsarna på hopfälld vinge är därför vägledande, där HP5 ligger nära HP4.
Locklätet	<i>Apetzii/rufescens</i> lockar vanligtvis med ett rullande "drrr-rt", "djrr-rt" eller "djrrd-d". Lätet är uppdelat i två fraser, ett långt rullande läte som avslutas med ett kort rull. Myrsnäppa kan associeras. Underarten <i>minor</i> har möjligen ett något "blötare" lockläte.	Locklätet utgörs av ett torrt rullande läte "drrrrt", som har något knastrande ton, påminnande om backsvala. Lätet är inte uppdelat och utgörs av ett jämnt rullande lockläte.	Till skillnad från syskonarterna så är sidenväglörkans lockläte mer melodiskt. Lätet börjar på en högre tonhöjd och avslutas i en lägre med en viss pladderande lörk-kvalitet. Lätet är, liksom hos medelhavslörkan, uppdelat i två fraser, ett längre nedfallande parti, som avslutas med ett kort pladder.

FOTO: GENNEDI KOLOTIN

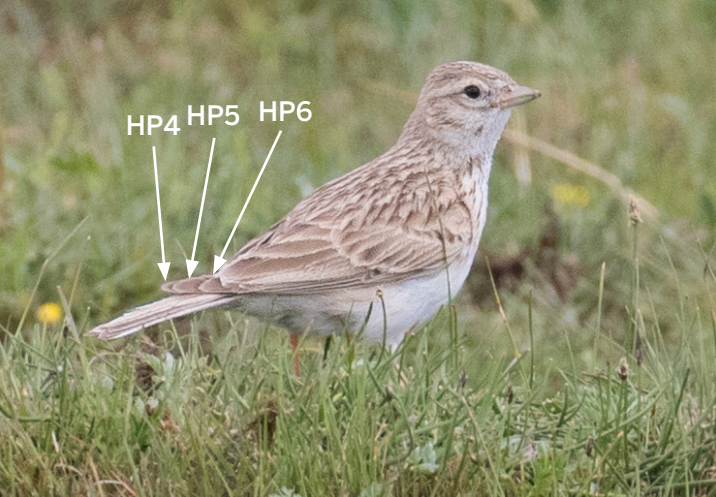
Turkestanlärka *Alauda heinei heinei*. Kalmuckien, Ryssland, 5 maj 2019. På bilden syns en något mer sliten individ – så här ser de ofta ut under senvår och försommar. Fågeln ovan är en typiskt tecknad *heinei*. Jämförelsevis mot bilden intill, på medelhavslärka, syns här att fågeln är kraftigare, mer långsträckt och har längre näbb. Därtill har den en ljusare gråbrun ovasida. Bröstteckningen framgår inte riktigt på denna bild, men det går att ana några svarta streck över bröstsidorna. Örontäckarna är rätt ljusa och otecknade, hjässan är svagt finstreckad och ryggen likaså. Ögonbrynsstrecket är också relativt tydligt, och området mellan näbb och öga är ljust. På flanken syns ett längre mörkt flankstreck, något som kan ses hos alla de tre arterna. Vidare är topparna på större täckarna i princip helt bortslitna, men det går att ana en underliggande ljusbeige ton. Längdförhållandena mellan de tre handpennespetsarna på den främre vingen går här att tyda relativt enkelt, även om den motsatta vingen ligger något i vägen. Är man skarpsynt kan man ana ytterligare en handpennespets som ligger bakom HP4. Lägg här märke till att handpennespetsarna HP4 till HP6 ligger med jämna avstånd till varandra, vilket är typiskt för denna art. För ovanlighetens skull kan teckningen på T6 tolkas på denna bild, och man kan här tydligt se att det är begränsat med vitt samt att den svarta teckningen längs innerfanet är tydlig och slutar precis vid fjädertoppen. Generellt är teckningen på T6 svår att tolka i fält, då det ofta krävs mycket bra bilder på en helt utbredd stjärt för att den svarta teckningen ska kunna ses.

FOTO: JAVIER TRAIN GARCIA

Medelhavslärka *Alauda rufescens apetzii*. Zaragoza, Spanien, 14 april 2023. En rätt typiskt tecknad individ, så här ser de ofta ut på Iberiska halvön (*apetzii*) och på Kanarieöarna (*rufescens*). Ljusare individer kan dock ibland vara svåra att skilja från turkestanlärka av underarten *heinei*. Lägg på bildfågeln märke till det lite näpna utseendet, vilket förstärks av den relativt korta kroppen, med rätt litet huvud och därtill den korta näbben och varmt gråbruna ovasidan. Ögonbrynsstrecket är ofta otydligt och beigefärgat – som här. Fågeln ovan är tydligt svartstreckad över bröst och vidare uppåt halssidorna, och så även örontäckarna – notera där även den rostbruna tonen. Även hjässan är tydligt men fint svartstreckad, och ryggen likaså. Notera också antydning till strupsidesstreck. Vi har inte hittat någon individ av de östligare två arterna som uppvisar en sådan omfattande streckning. Vidare kan man se att topparna på de större täckarna tydligt går i beige. Granskar man fågeln ytterligare, så kan man på bilden skönja tre handpennespetsar som sticker ut utanför tertialerna. Den yttersta handpennespetsen som syns är HP4, den mittersta HP5 och den innersta HP6. Notera att HP5 ligger ungefär mitt mellan HP4 och HP5, vilket är typiskt för såväl medelhavs- som turkestanlärka.

FOTO: NIKLAS ANDERSSON

Sidenväglärka *Alauda cheleensis*. Achit Nuur, Mongoliet, 14 juni 2017. Bilden är tagen i mitten av juni, och slitaget börjar nu göra sitt. Fågeln är rätt blek i dräkten, och så även bröstteckningen – till följd av slitaget. Överlag syns här en relativt långsträckt lärka med lång näbb. Den lite näpna uppsynen som ofta kan ses hos medelhavslärkor syns inte här. Fågeln ger ett ljust helhetsintryck och har inte samma kontrast mellan ovan- och undersida som många av de västligare fåglarna. Lägg märke till otecknade örontäckare, avsaknad av strupsidesstreck, ljusvita toppar på större täckare, ett tydligt och vitt ögonbrynsstreck och ljus tygel. Vidare är hjässan svagt finstreckad och på ryggen anas svaga, mörka teckningar. Enbart delar av bröstteckningen syns på denna bild, och man kan här notera en ansamling med svaga svarta streck ovanför vingknogen, och vidare att streckningen ebbar ut mot bröstet. Utanför tertialerna sticker tre handpennespetsar ut. Den mittersta, HP5, ligger betydligt närmare HP4 än HP6 – vilket är typiskt för sidenväglärkorna. Därtill är också pennorna generellt betydligt ljusare än hos medelhavs- och turkestanlärka.

Medelhavslärka, *Alauda rufescens apetzii*. Faro, Portugal, 17 april 2022. Lärkan upplevs här rätt liten och kortstjärtad. Vidare är bröstet tydligt svartstreckat – lägg här märke till relativt breda streck, jämnt fördelat över hela bröstet, vilket är typiskt hos medelhavslärka (bortsett *minor*). Dessutom syns här de streckade örontäckarna och ett tydligt strupsidesstreck. Ögonbrynsstrecket varierar, det vanligaste är att medelhavslärka har ett rätt otydligt sådant. Här syns dock en individ som har ett något mer uttalat ögonbrynsstreck, vilket förekommer hos en del individer. Vingformeln är något svårbedömd, men det ser ut som att HP5 ligger ungefär mitt mellan HP4 och HP6. Stjärtteckningen är också svår att bedöma, då T6 delvis är dold bakom T5. I och med att stjärten och T5 är genomlyst kan ändå anas att den svarta teckningen är distinkt på T6 nästan hela vägen ut mot toppen, vilket också är typiskt för denna art.

Turkestanlärka, *Alauda heinei aharonii*. Konya, Turkiet, 28 juni 2017. Vingen är inte helt i rätt vinkel mot fotografen, men det går ändå att bedöma vingformeln någorlunda väl. På den övre vingen syns här hur de tre yttre synliga handpennorna (HP2–4) är betydligt längre än HP5 (den fjärde synliga; HP1 är den lilla fjädern vid vingknogen). Sammantaget gör detta att vingen ser litet mer spetsig ut. Lägg därtill märke till stjärtteckningen, här syns det att det svarta på T6 nästan går hela vägen ut mot fjädertoppen, vilket är typiskt för denna art. Vidare ses här det finstreckade bröstet, otecknade örontäckare, avsaknad av strupsidesstreck och en kraftig näbb. Lägg också märke till att såväl ving- som stjärtpennorna upplevs rätt mörka.

Sidenväglärka *Alauda cheleensis cheleensis*. Bayan Nuur, Mongoliet, 5 juni 2018. Fågeln är i aktiv sångflykt och då finns ofta goda möjligheter att studera teckningen på T6 – vanligtvis är den svarta teckningen på T6 annars dold, på såväl sittande som flygande fåglar. Här syns det tydligt att det är rätt mycket vitt på T6, den svarta teckningen ebbar ut i styrka och slutar en bra bit från toppen. Observera dock att det går att hitta turkestanlärkor med en teckning som liknar denna – ingen regel utan undantag! I övrigt syns här det finstreckade bröstet, otecknade örontäckare, avsaknad av strupsidesstreck och ett tydligt ögonbrynsstreck. Näbben är också lång. Vingformeln är inte helt lätt att tyda i och med vinkeln, men det går ändå att lägga märke till att HP5 är relativt lång i förhållande till HP2–4, vilket gör att vingen upplevs något rundare. Lägg också märke till att pennorna överlag är rätt ljusa, även om dräkten vid denna årstid är relativt urblekt hos samtliga arter dvärglärkor.

FOTO: ROGÉRIO RODRIGUES

FOTO: PAVEL ŠTEPÁNEK

FOTO: NIKLAS ANDERSSON

FOTO: ITAI SHANNI

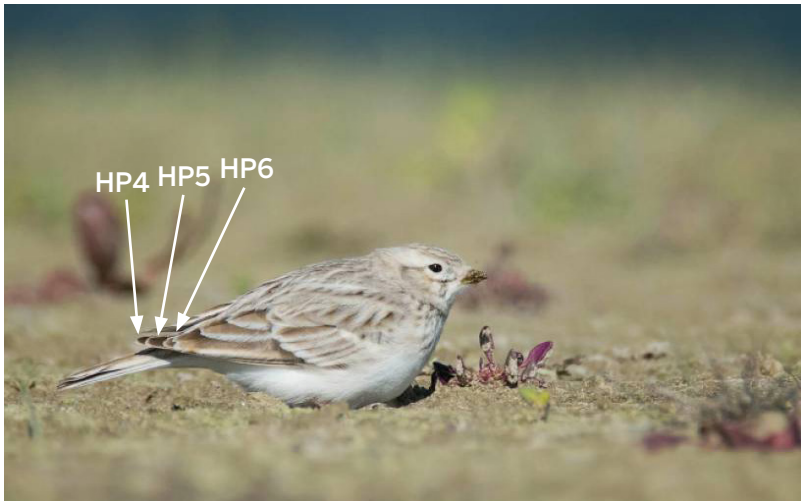

FOTO: ITAI SHANNI

Medelhavslärka *Alaudala rufescens minor*. Eilat, Israel, 4 januari 2013. Underarten *minor* har likt *heinei* ett rätt stort utbredningsområde. Möjligen har fåglarna längre västerut en något mer uttalad streckning över bröst, hjässa samt rygg, och därtill möjligen en något mörkare gråbrun ovsida. Längre österut tycks ovsidan vara mer sandfärgad, och streckningen över bröst, hjässa och ovsida är ofta sparsammare – även om fågeln ovan förefaller vara ovanligt ljus, vilket kanske kan föra tankarna till turkestanlärka. Notera dock relativt klen näbb och det otydliga ögonbrynsstrecket. Vidare är örontäckarna svagt streckade, och en rostbrun ton anas – något som sällan ses hos turkestan- eller sidenvägslärka. Se även stjärtteckningen på T6. Mycket vitt, och det svarta ebbar ut i styrka en bra bit från fjädertoppen – ett utseende som *minor* delar med sidenvägslärka.

FOTO: VASSILIY FEDORENKO

Sidenvägslärka *Alaudala cheleensis leucophaea*. Sorburak Lake, Kazakstan, 25 oktober 2015. Underarten *leucophaea* är i nuläget rätt dåligt känd. En tydlig minskning av populationen tycks ha skett under de senaste decennierna, möjligen på grund av habitatförlust. Här är en av få individer vi har hittat bilder på online, och det mesta ser ut att stämma överens med *leucophaea*. Underarten *leucophaea* är mycket ljus ovan och beskrivs av Shirihai & Svensson (2018) ha en något yvigare fjäderdräkt, likt snösiska kontra gräsiska. Det mycket ljusa helhetsintrycket går inte att missa, med den vita undersidan och ljusgråa ovsidan. Bröstet, ryggen och hjässan är enbart svagt finstreckad. Det ljusa helhetsintrycket förstärks också av mycket vitt på stjärten, vita och breda toppar på täckare samt vita tertialkanter, liksom ett brett vitt ögonbrynsstreck med ljus tygel och otecknade örontäckare. Underarten beskrivs ofta ha en något klenare näbb, vilket också illustreras här ovan – även om delar av näbben är täckt av frön. Vidare så upplevs handpenneprojektionen på denna fågel vara något kortare än underarterna *heinei* och *cheleensis*. När det gäller handpennespetsarna syns också att HP5 ligger närmare HP4 än HP6. Ett större material skulle dock behövas gås igenom för att dra några slutsatser kring hur användbar vingformeln är hos *leucophaea*.

FOTO: ANDERS NIELSEN

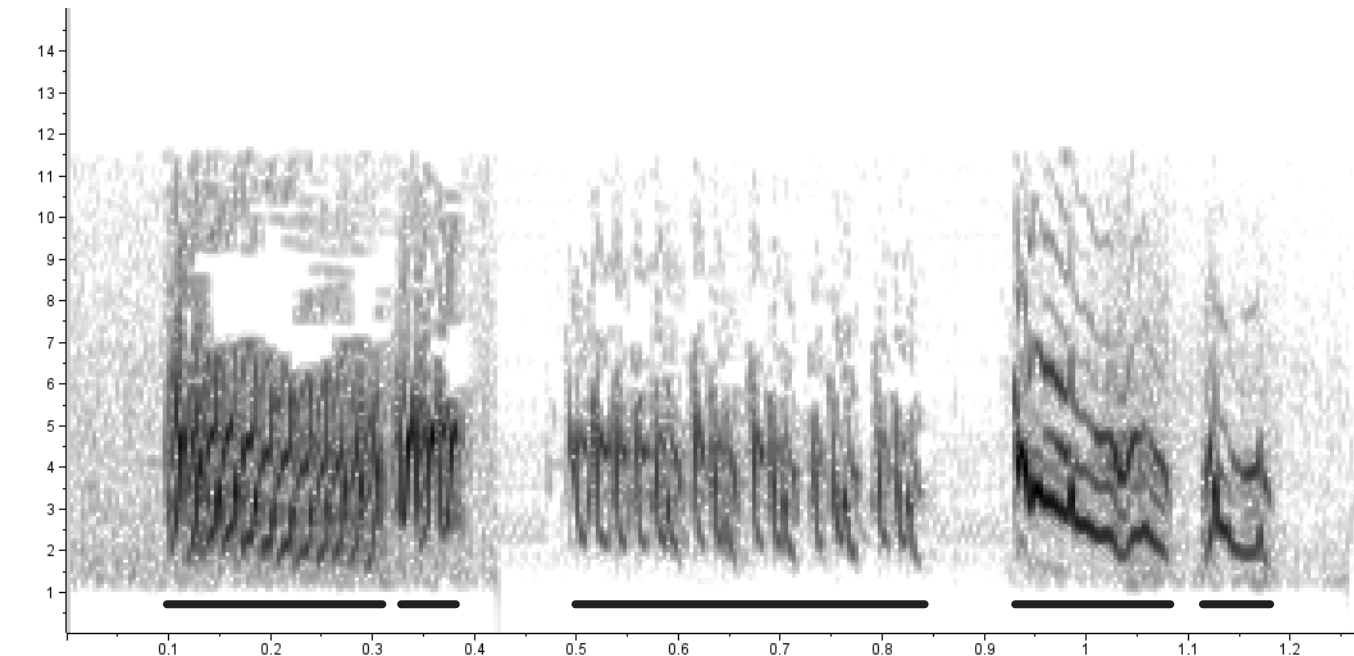

Sidenvägslärka *Alaudala cheleensis*. Khovd, Mongoliet, 30 september 2022. Fågeln ovan är i fräsch dräkt. Lägg märke till den förhållandevis klena näbben, outtalad streckning över bröst, huvud och ovsida, det tydliga och vitaktiga ögonbrynsstrecket, tydligt avsatta vita toppar på större täckarna, och inte minst handpennespetsarna – med HP5 som ligger betydligt närmare HP4 än HP6.

FOTO: OSCAR CAMPBELL

Turkestanlärka *Alaudala heinei*. Abu Dhabi, Förenade Arabemiraten, 13 dec 2021. Vingformeln är ibland svårtolkad. HP5 ser på fågeln ovan ut att vara kortare än normalt och ses här sticka ut vid tertialspetsen. Om inte pennorna räknades, skulle vingformeln oklart kunna förväxlas med sidenvägslärka. Den mycket kraftiga näbben, ljusbeige färg på topparna till de större täckarna och inte minst den geografiska platsen utesluter också sidenvägslärka.

Sonogram – locklåten. Från vänster till höger: medelhavslärka (XC485631), turkestanlärka (XC813216) och sidenvägslärka (XC765426). Lägg märke till skillnader i sonogram. Medelhavs- och turkestanlärka har torra rullande locklåten medan sidenvägslärka har ett mer melodiskt lockläte. Både medelhavslärkans lockläte och sidenvägslärkans lockläte är tydligt uppdelade i två fraser (en lång och en kort). Lätena skiljer sig också i frekvensomfång. Sonogram gjorda i Raven Lite 2.0.4: Raul Vicente. Text i parentes anger referens till *Xeno-Cantos* webbsida.

Tack till fotograferna Khalifa Al Dhaheeri, Oscar Campbell, Vassiliy Fedorenko, Martin Alexandersson, Gennedi Kolotin, Björn Lilja, Anders Nielsen, Tor Olsen, Rogerio Rodrigues, Itai Shanni, bortgångne Johan Stenlund, Pavel Štěpánek, Lars-Göran Boström, Stefan Heimdahl och Javier Train Garcia för lån av bilder. Tack också till Raul Vicente för lättesbeskrivningar och sonogram.

Referenser

Alström, P, van Linschoten, J., Donald, P.F., Sundev, G., Mohammadi, Z., Ghorbani, F., Shafaeipour, A., van den Berg, A., Robb, M., Aliabadian, M., Wei, C., Lei, F., Oxelman, B. och Olsson, U. 2021. Multiple species delimitation approaches applied to the avian lark genus *Alaudala*. *Mol. Phylogen. Evol.* 154:e106994:1–22.

Alström, P., Mild, K., Zetterström, B. 1991. Bestämning av dvärglärka. *Vår Fågelvärld* 1/1991 s. 54–57.

Cramp, S. (red). 1988. *The Birds of the Western Palearctic*, Vol. 5.

Jirle, E., Asplund, G., Lagerqvist, M., Tyrberg, T., Fromholtz, J. 2022. Förändringar i Tk:s lista. Rapport 12 från *BirdLife Sveriges Taxonomikommitté*. cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/2022/02/Rapport12-2022.pdf

Shirihai, H., Svensson, L. 2018. *Handbook of Western Palearctic Birds*, Vol. 1. Passerines: Larks to Warblers (1st ed.) London: Bloomsbury Publishing.

Peter Boesman, XC813216: www.xeno-canto.org/813216.

Jordi Calvet, XC485631: www.xeno-canto.org/485631.

Stanislas Wroza, XC765426: www.xeno-canto.org/765426.

Rk:s genomgång av de svenska fynden

FYNDBILDEN I NORDVÄSTRA Europa visar på en tydlig nordlig/östlig tyngdpunkt, vilket sannolikt tyder på att det är östliga dvärglärkor som dyker upp på våra breddgrader, i första hand turkestanlärka av underarten *heinei* som närmast häckar i Ukraina. I västra Europa är fynden mycket få, med endast ett äldre fynd på brittiska öarna, tre fynd i Frankrike och ett äldre fynd från Tyskland. Fynd saknas helt från till exempel Irland, Nederländerna, Danmark, Tjeckien och Lettland. Den i princip obefintliga fyndbilden i västra Europa styrker också att medelhavslärka är mycket obenägen att göra längre förflyttningar utanför utbredningsområdet. På Malta och i södra Italien finns däremot ett antal fynd under 2000-talet, varav minst ett av fynden sannolikt rör sig om medelhavslärka – avstånden här är inte långa från underarten *minors* utbredningsområde i Nordafrika och det är troligt att flera av fynden härrör därifrån. Sidenvägslärka är ännu inte anträffad i Västra Palearktis.

TILL OCH MED 2023 finns fyra publicerade fynd av dvärglärka *Alaudala sp.* i Sverige. Här följer Rk:s genomgång av de svenska fynden – som landar i tre fynd av turkestanlärka *Alaudala heinei* och ett fynd som blir obestämd till art (*Alaudala sp.*).

Godkända fynd av dvärglärkor *Alaudala sp.* i nordvästra Europa. De gula stjärnorna på kartan avser fynd under perioden mars–maj, de gröna stjärnorna perioden juni–augusti, de röda stjärnorna perioden september–november och de blå stjärnorna perioden december–februari. En klar majoritet av fynden är gjorda från slutet av april till början av juni, och i november.

Nabben, Falsterbo, Skåne 27–28 april 1986

FÅGELN SAGS TILL och från under ett dygn runt golfbanan vid Nabben, Falsterbo, ned till 50 meters håll och av flertalet erfarna ornitologer. I den inskickade rapporten till Rk beskrivs bland annat en liten lärka med kort och knubbig näbb, handpenneprojektion, finstreckat bröst, och därtill hördes även ett lockläte: ”prrrrt”, vilket entydigt pekar på dvärglärka. Det hörda lätet, i kombination med det då rådande varmluftsinbrottet från sydost, talar för att det kan röra sig om en turkestanlärka. Men då ingen annan dokumentation finns, och det faktum att övriga två arter inte helt kan uteslutas utifrån beskrivningen, väljer Rk att publicera fyndet som obestämd medelhavs-/turkestan-/sidenvägslärka.

Hoburgen, Gotland 9–10 maj 1991

INLEDNINGSVIS BESTÄMDES fågeln till korttållärka med viss tvekan. Dagen efter kunde den ombestämmas definitivt till dvärglärka. Fågeln höll till kring parkeringen och nordvästra sidan av burgen där den sågs mycket väl. I fält noterades även att fågeln skuggsjöng och lockande med ett torrt ”prrrrt”. Fågeln blev föredömligt dokumenterad med såväl bilder som

skisser, där bland annat näbbform, vingformel och bröstteckning framgår tydligt. Allt stämmer väl överens med ett förväntat utseende hos turkestanlärka av underarten *heinei*. Rk väljer att publicera fyndet som turkestanlärka, men utan att närmare slå fast underart. Detta är därmed det första fyndet av turkestanlärka för Sverige.

Sydudden, Utlängan, Blekinge, 10–14 februari 2003

DET FÖRSTA VINTERFYNDET och därtill den första riktigt dragbara individen behagade att stanna under fem dagar i februarimörkret. Fågeln blev väldokumenterad i form av foto och video. Utifrån dokumentationen framgår ett typiskt utseende för turkestanlärka av underarten *heinei*. Fågeln uppvisar en ljus gråbrun ovalsida, kraftig näbb, ett tydligt ögonbrynsstreck och fin streckning över bröst, rygg och hjässa. Utöver detta syns också en ljusbeige färg över topparna till större täckarna och en kort HP5, som ligger mellan HP4 och HP6. Rk väljer utifrån detta att publicera fågeln som turkestanlärka, utan att närmare slå fast underart.

Vuollerim, Lule lappmark, 28 november – 2 december 2014

LÄRKAN DÖK UPP vid en fågelmatning i samband med en köldknäpp och stannade i området ett antal dagar – glädjande nog för tillresta ornitologer. Trots novembermörker, bitande kyla och att lärkan var skygg, kunde den dokumenteras relativt väl. Det som framgår av bilderna visar färgsättning och teckning som tyder på ett östligt ursprung. Näbben är relativt klen, och vingformeln är dessutom något avvikande. Vad som är avvikande med vingformeln är att HP5 ser ut att vara i det längsta laget för turkestanlärka, vilket osökt för tankarna till sidenvägslärka. Bilder på en utbredd stjärt vore därför mycket intressant i sammanhanget. Den enda bild som Rk tagit del av, och som visar delar av stjärten, är tagen på rätt långt håll och är följaktligen svår att tyda. Av det som syns anas dock en mörk teckning långt ut mot fjäderspetsen på den yttersta stjärtpennan, T6, vilket då skulle tala för turkestanlärka. Glädjande nog samlades avföring in från denna individ. Efter analys utförd av Martin Stervander kunde det fastställas att fågeln var en turkestanlärka av underarten *heinei*, och publiceras följaktligen som en sådan av Rk.

Fynd av dvärglärkor i Sverige

De tidigare fyra godkända svenska fynden av dvärglärka publicerar Raritetskommittén så här efter den genomgång som nu redovisats:

Ob. medelhavslärka/turkestanlärka/sidenvägslärka
▶ *Alaudala rufescens/heinei/cheleensis*
1986: Sk: 1 ex. Nabben, Falsterbo, 27–28.4.

Turkestanlärka *Alaudala heinei*
▶ *Alaudala h. heinei*
2014: Lu lpm: 1 ex. Vuollerim, Lule lappmark, 28.11–2.12.

▶ *Alaudala h. heinei/aharonii/persica*
1991: Gt: 1 ex. Hoburgen 9–10.5.
2003: Bl: 1 ex. Sydudden, Utlängan, 10–14.2.